Raskaudenkeskeytys – mitä uutta KH päivityksessä?

Oskari Heikinheimo

- *Osastonylilääkäri Kätilöopiston sairaala/HYKS*
- *Puheenjohtaja / Raskaudenkeskeytys Käypä hoito työryhmä*

Raskaudenkeskeytykset Suomessa v 2012

- **Keskeytysten kokonaismäärä viime vuosina n 10500 kpl**
  - 9 /1000 15-49 v naista
- **93% I raskauskolmanneksen aikaisia**
- **7% II raskauskolmanneksen aikaisia**
  - Raskausviikoilla 20-21 n 40-65 kpl/vuosi (2005-10)
    - 0.4-0.6% kaikista
  - Raskausviikoilla 22-24 n 20-50 kpl/vuosi (2005-10)
    - 0.2-0.5% kaikista
- **Lääkkeellisten keskeytysten osuus 89%**

Alle 30-vuotiaiden keskeytykset ikäryhmittäin / 1000 vastaavan ikäistä naista

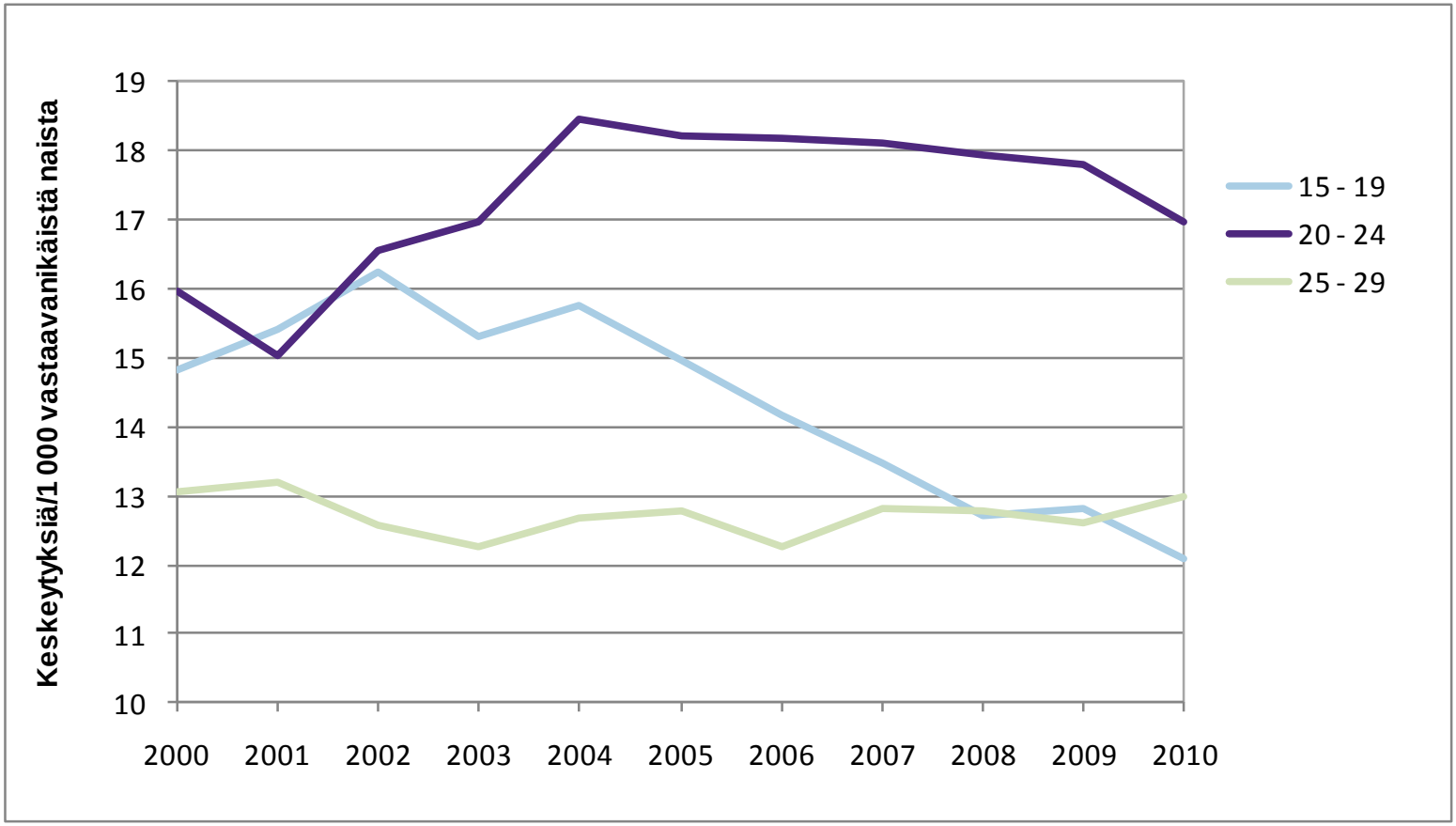

Lähde: THL, Raskaudenkeskeytysrekisteri

Raskaudenkesto keskeytyshetkellä

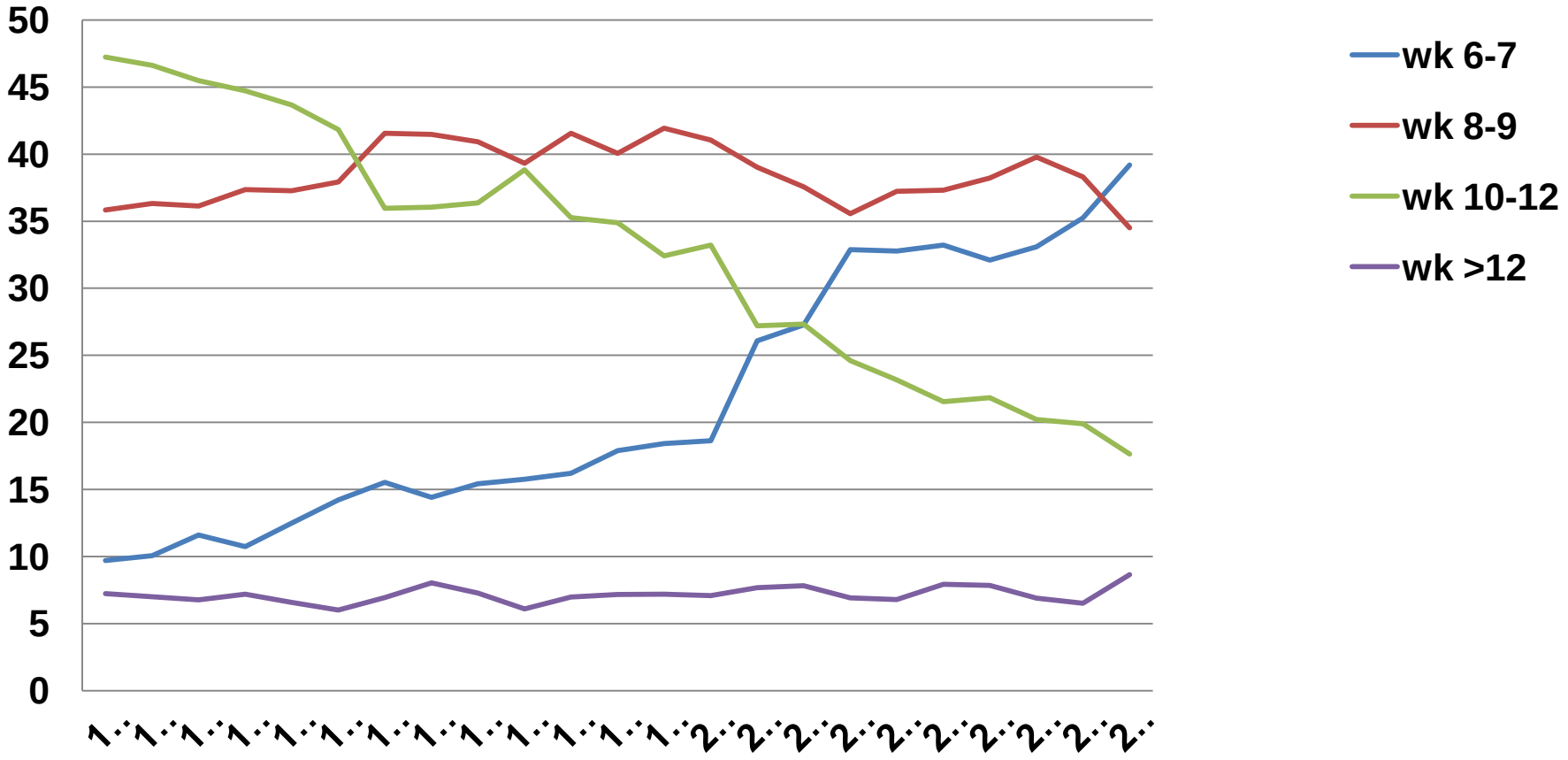

Raskaudenkeskeytys Suomessa - virstanpylväitä

Tapahtuma	Vuosi
Laki raskaudenkeskeytyksestä	1970
Lääkkeellinen raskaudenkeskeytys käyttöön Suomessa	2000
Käypä hoito -suositus valmistuu	2001
KH-suosituksen 1. päivitys	2007
KH-suosituksen 2. päivitys	2013

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Gynekologiyhdistyksen asettama Käypä hoito -työryhmä v. 2012-13

Puheenjohtaja:

- Oskari Heikinheimo, LKT, dosentti, osastonylilääkäri, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, HYKS, Kätilöopiston sairaala

Jäsenet:

- Riitta Burrell, OTT, dosentti, lakimies , Valvira
- Katriina Kukkonen-Harjula, LKT, dosentti, terveydenhuollon erikoislääkäri, vanhempi tutkija UKK-instituutti, Käypä hoito -toimittaja
- Maarit Niinimäki, LT, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, lisääntymislääketieteen lisäkoulutus, kliininen opettaja, OYS
- Pirjo Pennanen, Dr. med., lääkintöneuvos, ryhmäpäällikkö, Valvira
- Sirpa Rekonen, LL, yleislääketieteen erikoislääkäri, apulaisylilääkäri, Lahden tk
- Maija Ritamo, VTM, yksikön päällikkö (eläkk.), THL:n Seksuaali- ja lisääntymisterveyden yksikkö
- Satu Suhonen, LT, naistentautien, synnytysten ja gynekologisen endokrinologian erikoislääkäri, Helsingin keskitetty ehkäisyneuvonta, Helsingin terveyskeskus
- Laura Trujillo, LL, naistentauteihin ja synnytyksiin erikoistuva lääkäri, HYKS Naistenklinikka
- Mia Venhola, LL, kliininen seksologi NACS, terveyskeskuslääkäri, Myyrmäen ta, Vantaa

Asiantuntijat:

- Annukka Ritvanen, LL, perinnöllisyyslääketieteen erikoislääkäri, THL:n Epämuodostumarekisteri
- Susanna Sainio, LT, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, SPR Veripalvelu

Mitä uutta suosituksessa?

- Joitain tarkennuksia misoprostoli annosteluun
- Ei seulonnanomaista PAPA-näytettä keskeytykseen tulevilta
- Antibioottiprofylaksia kaavinnan yhteydessä
- Lääkkeellinen keskeytys mahdollinen jo H4-5 kun intrauteriininen raskaus ei vielä verifioitavissa
- Fetisidi-mahdollisuus kun raskauden kesto ≥ 22+0
- Kierukkaehkäisyn korostaminen jatkoehkäisyssä
- Kirjalliset KHn kanssa yhdenmukaiset ohjeet osana suositusta

Rutiininomaista PAPA-koetta ei tarvita

- Papa-koe tarvittaessa (ks. KH -suositus ”Kohdunkaulan, emättimen ja ulkosynnytinten solumuutokset”)
- Jos potilas on osallistunut säännöllisesti joukkoseulontaan, ei rutiininomaista Papa-näytettä oteta
- Kliininen kuva ja mahdolliset aiemmat solumuutokset, ei raskaudenkeskeytys, vaikuttavat näytteenoton tarpeellisuuteen
- Alle 20-vuotiaalta Papa-näyte on harvoin seulontana tarpeellinen

Lääkkeellinen raskaudenkeskeytys H 4-5

- **Raskaus voitaneen keskeyttää lääkkeellisesti H 4-5, kun kohdunsisäistä raskautta ei voida vielä varmistaa kaikukuvauksella, mikäli potilaalla ei epäillä kohdunulkoista raskautta (näytön aste C)**
  - *Schaff, Fielding, Eisinger, Stadalius. Mifepristone and misoprostol for early abortion when no gestational sac is present. Contraception 2001;63:251-4.*
    - 30 potilasta, löydökset sopivat varhaisraskauteen, ei viitteitä kohdunulkoisesta raskaudesta (hCG alle 2000)
    - hCG aloitushetkellä ja 4 vrk kuluttua hCG + UÄ (seuranta-aikana hCG lasku yli 50%, potilas oireeton), jatkossa U-hCG-kotitesti viikoittain, kunnes negatiivinen
    - raskaus keskeytyi täydellisesti 93 %:lla (2 extraa, 2 raskautta jatkui, 1 potilas lopetti seurannan)

Antibioottiprofylaksia kaavinnan yhteydessä

- **Kirurgisen keskeytyksen yhteydessä käytetty antibioottiprofylaksia vähentää keskeytyksen jälkeisen sisäsynnytintulehduksen esiintymistä (näytön aste A).**
  - Kirurgisessa keskeytyksessä antibioottiprofylaksian saaneilla infektioriski oli 59 % lumelääkettä saaneisiin verrattuna.
  - Profylaksiaan käytettävän antibiootin valinnasta ei ole yksimielisyyttä.
    - *Low, Mueller, van Vliet, Kapp. Perioperative antibiotics to prevent infection after first-trimester abortion. Cochrane Library 2012;(3)*

- Kirurgista ab-profylaksiaa suosittaa mm.
  - WHO. Safe Abortion. Technical and Policy Guidance for Health Systems. 2011
  - Royal College of Obstetricians and Gynaecologists. The Care of Women Requesting Abortion. Evidence-based Clinical Guideline. Nov 2011.
  - SFP Society of Family Planning. Clinical Guidelines. USA 2010
  - NAF National Abortion Federation. Clinical Policy Guidelines. USA 2012

Antibioottiprofylaksia

- **KH -suosituksessa ehdotetaan ab-profylaksian antoa kirurgisen keskeytyksen yhteydessä, mahdollisen uusintakaavinnan yhteydessä ja tilanteissa, joissa lääkkeellisen keskeytyksen jälkeen joudutaan tekemään kaavinta**
- Toimenpiteen yhteydessä doksisykliiniä 200 mg i.v.+ metronidatsolia 500 mg i.v. tai toimenpidepäivän aamuna atsitromysiiniä 1 g p.o. ja metronidatsolia 0,8 g p.o.
  - Jos klamydia on hoidettu viikon kuluessa ennen toimenpidettä, pelkkä metronidatsoli riittää profylaksiaksi

Antibioottiprofylaksia lääkkeellisen keskeytyksen jälkeen?

- Rutiinimaisen antibioottiprofylaksian hyödyllisyydestä lääkkeellisen raskaudenkeskeytyksen yhteydessä ei ole näyttöä.
  - *Fjerstad, Trussell, Lichtenberg. Severity of infection following the introduction of new infection control measures for medical abortion. Contraception 2011;83:330-5*

Kierukkaehkäisy vähentää uusintakeskeytyksiä ja saattaa olla kustannustehokasta

- **Keskeytyksen yhteydessä aloitettu kierukkaehkäisy ilmeisesti vähentää uusintakeskeytysten määrää verrattuna siihen, että kierukka asetetaan myöhemmin (näytön aste B)**
- uusintakeskeytyksen riski kierukkaehkäisyllä vähäisempi (riskisuhde 0.3-0.4) tablettiehkäisyyn tai ei-kierukkaehkäisyyn verrattuna
  - *Bednarek N Engl J Med 2011;364:2208-17*
  - *Goodman et al., Contracpetion 2008;78:143-8*
  - *Roberts et al., Contraception 2010;82:260-5*
  - *Heikinheimo et al., Contraception 2008; 78:149-54.*

Onko sikiön fetisidistä hyötyä?

- **Fetisidin –sikiön kuolettamisen- hyödyistä keskiraskauden keskeytyksessä sikiön lähestyessä elinkykyisyyttä ei ole selkeää tutkimusnäyttöä (näytön aste D)**
  - Hyödyistä ja haitoista ei vallitse yksimielisyyttä (R1, R2)
  - Fetisidi ei nopeuta eikä helpota keskeytystä ja siihen liittyy haittavaikutuksia (R2)
  - Kuitenkin rv >22+0 tehtävän lääkkeellisen keskeytyksen yhteydessä saattaa olla eettisesti, emotionaalisesti ja juridisesti perusteltavissa (R1, R3)

R1 = Diedrich, Drey; Society of Family Planning. Contraception 2010;81:462-73

R2 = Grimes et al., Contraception 2012;85:140-3

R3 = Royal College of Obstetricians and Gynaecologists. The Care of Women Requesting Abortion. Evidence-based Clinical Guideline Number 7. November 2011

Sikiön fetisidi kun raskaudenkesto ≥22+0

- Raskausviikoilla 22+0 – 24+0 tehtäviä keskeytyksiä on Suomessa vuosittain 20 - 50 kpl (0,2-0,5 % kaikista keskeytyksistä)

- **KH -työryhmä suosittaa, että naiselle, jonka raskauden kesto ≥ 22+0 viikkoa, esitellään mahdollisuus sikiön kuolettamiseen sydämeen ruiskutettavalla kaliumkloridilla ennen keskeytyksen aloittamista**

Potilas- ja henkilökunnan ohjeiden taso vaihtelee….

- *Trujillo L, Heikinheimo O, Tuomi S, ym. Toteutuuko Käypä hoito -suositus varhaisissa raskaudenkeskeytyksissä? SLL 2012;67: 333-37*
  - Henkilökunnan ja potilaiden ohjeet yht 47 yksiköstä
  - Ohjeet vaihtelivat tasoltaan, olivat suurelta osin puutteellisia tai ne puuttuivat kokonaan
  - Viikkorajat, lääkkeiden annostelu ja jälkitarkastuksen suorittaminen vaihtelivat
  - Ehkäisyn aloituksen ohjeistus puutteellista

Malliohjeet - uutta KH-suosituksessa

- Hoidon yhtenäistämiseksi ja kliinisen työn tueksi uuteen KH- päivitykseen on liitetty sekä henkilökunnalle että potilaille laaditut yksityiskohtaiset malliohjeet, jotka jokainen keskeytysyksikkö voi halutessaan ottaa käyttöön ja muokata omien käytäntöjensä mukaisesti

Tuoreita kansainvälisiä hoitosuosituksia

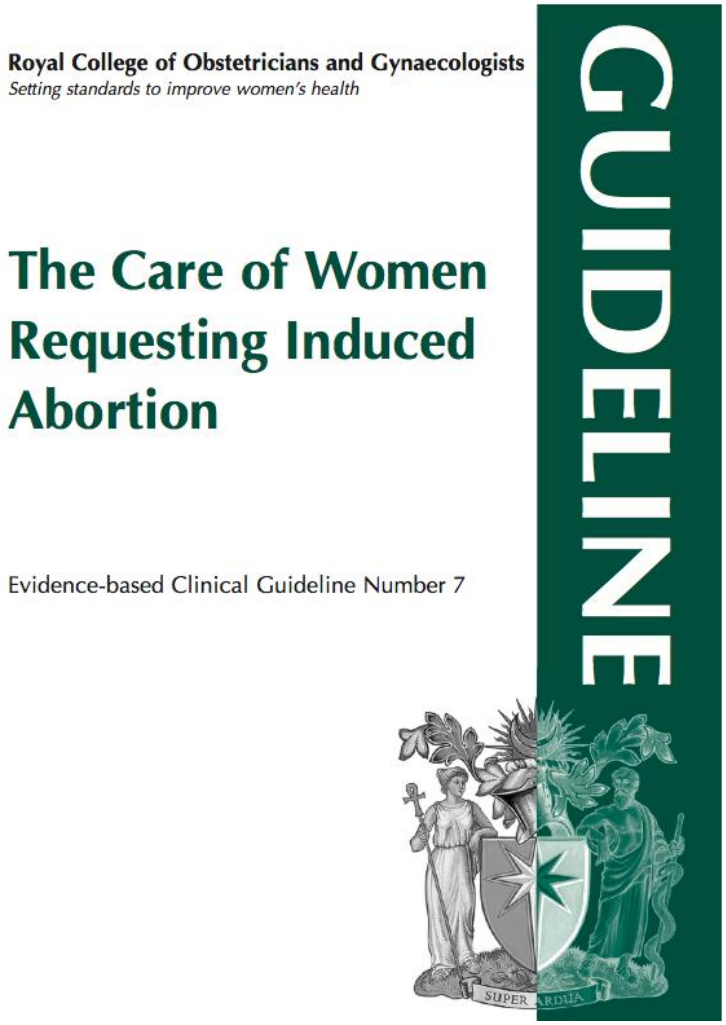

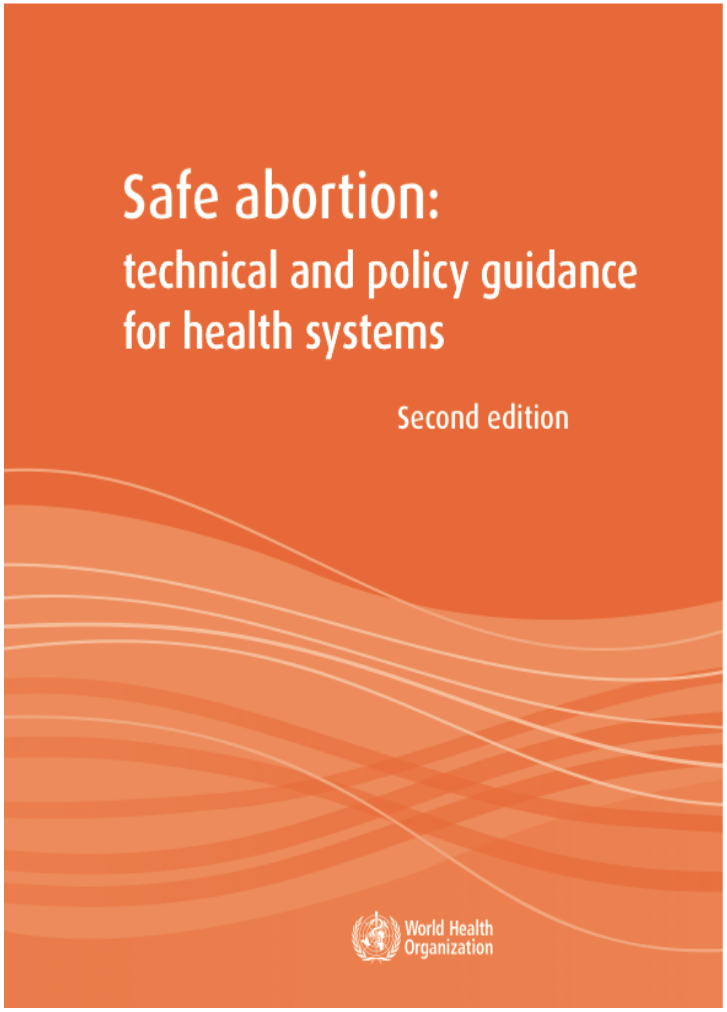

Millaisia kannanottoja?

	Käypä Hoito	Royal College	WHO
UÄ-tutkimus ennen	Kyllä	Ei	Ei
PAPAn tarve	Ei rutiinisti	Ei rutiinisti	
Antibioottiprofylaksian tarve	Kirurgisen kesk. yhteydessä	Sekä kirurgisen että lääkeellisen yhteydessä	Kirurgisen yhteydessä
Anti-D suojaus alkuraskaudessa	Kyllä	Kyllä	Ei välttämätön <H9 lääk keskeytyksessä
Fetisidi keskiraskaudessa	Mahdollisuus kun ≥H22	Mahdollisuus kun ≥H22	Mahdollisuus kun ≥H20
Jälkitarkastus	Kyllä	Mahdollisuus	Ei tarvita

Raskaudenkeskeytykset Suomessa 2013 – *quo vadis?*

- **Hyvää**
  - Keskeytysten kokonais-määrä alhainen
  - Teinikeskeytysten määrä ↓
  - Jatkoehkäisyyn terävyyttä
    - Kierukkaehkäisyn osuus ↑
- **Huonoa**
  - Uusintakeskeytysten osuus lisääntynyt
    - Oire syrjäytymisestä?
  - Kuntien ’ehkäisystrategiat’ poikkeavat toisistaan

Parannettavaa?

- **Alkuraskauden lääkkeellinen keskeytys ’lähipalveluna’?**
  - Suuret toimijat (esim Helsingin kaupungin TK) voisivat järjestää ’keskeytyssairaalatoiminnan’ erikoissairaanhoito back-up’ina.
    - Yksinkertainen ja katkeamaton hoitoketju

- **Yhteiskunnalle enemmän vastuuta (nuorten) raskaudenehkäisystä?**
  - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007-2011.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011

- *Selvitetään, onko tarvetta ja mahdollisuuksia säätää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstölle* ***oikeus eettisin perustein kieltäytyä*** *jonkin työtehtäviin kuuluvan toimenpiteen suorittamisesta ja miten asiakkaiden ja potilaiden turvallisesta hoidosta ja palveluista tuolloin huolehdittaisiin.*
- *Lisääntymis- ja seksuaaliterveyden edistämispalveluja kehitetään.* ***Raskauden ehkäisyneuvontaan integroidaan seksuaaliterveyden edistäminen*** *(sukupuolitautien ehkäisy, seksuaalineuvonta, väkivallan ehkäisy). Päivitetään kansallinen HIV-strategia.*
- ***Pyritään vähentämään raskaudenkeskeytyksiä.*** *Taataan raskaudenkeskeytykseen hakeutuneen asiakkaan neuvonnan ja tuen saanti koko hoitoketjussa. Selvitetään,* ***onko tarvetta muuttaa raskauden keskeytyksen myöhäisintä viikkorajaa*** *koskevaa lainsäädäntöä.*